

Голові спеціалізованої вченої ради К 35.052.24
у Національному університеті «Львівська політехніка»
д. пед. н., професору Муқан Н.В.

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора педагогічних наук,
професора, завідувача кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої
школи Львівського національного університету імені Івана Франка
КВАС ОЛЕНИ ВАЛЕРІЇВНИ на дисертаційне дослідження
МИКИТЕЙЧУК ХРИСТИНИ ІВАНІВНИ
«Підготовка дитини до школи в системі дошкільної освіти Республіки
Польща», представленого на здобуття наукового ступеня кандидата
педагогічних наук (доктора філософії)
за спеціальністю 13.00.01 – «Загальна педагогіка та історія педагогіки»
(011 – Освітні, педагогічні науки).**

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними планами галузей науки.

В умовах сьогодення спостерігається стійка тенденція посилення уваги до проблеми підготовки дітей до школи, наступності і системності, тісної взаємодії усіх освітніх інституцій.

Забезпечення успішного функціонування інтелектуальної та психофізіологічної сфер особистості дитини зумовлює необхідність активізації означених процесів з раннього дитинства, коли пластичність розумової діяльності уможливорює ефективність пристосування до нових реалій і реалізацію складних завдань соціальної адаптації дитини.

Успішність інновацій у дошкільній освіті можлива за умови збереження і примноження кращих надбань і традицій вітчизняної педагогіки та дослідження загальноєвропейських тенденцій передшкілля у країнах ЄС. Виконаний здобувачкою аналіз науково-теоретичних джерел за обраною темою засвідчив, що підготовка дитини до школи в системі дошкільної освіти Республіки Польща як окрема педагогічна проблема комплексно не досліджувалась.

Тема дослідження Микитейчук Х.І. відповідає науково-дослідній роботі Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, що виконується кафедрою педагогіки та методики початкової освіти («Теоретико-методологічні та методичні інновації у професійно-педагогічній підготовці фахівців у контексті вимог входження в міжнародний освітній простір» № 0116U007044) та кафедрою педагогіки та психології дошкільної освіти («Тенденції розвитку сучасної дошкільної освіти: імплементація

Європейського досвіду у вітчизняну педагогічну практику» № 0116U006150). Тему дисертації затверджено (протокол №5 від 26 грудня 2012) та уточнено (протокол №7 від 21 березня 2018) вченою радою факультету педагогіки, психології та соціальної роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

2. Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

У дослідженні Микитейчук Х.І. цілісно висвітлено вирішення наукового завдання щодо обґрунтування теоретичних і дидактичних засад підготовки дитини до школи в Республіці Польща та виявлення перспектив творчої реалізації ідей позитивного досвіду в дошкільній освіті України. Обґрунтовано соціальний аспект освітніх реформ Польщі щодо підготовки дитини до школи, виявлено детермінованість актуальності проблеми тенденціями раннього навчання дітей, обов'язковості передшкільної освіти, дискусіями навколо віку початку шкільної освіти. Досліджено дидактичні аспекти підготовки дитини до школи, зокрема, предметні методики до початку читання і письма, вивчення математики та програми соціального розвитку дошкільнят. Описано основні діагностичні методики, які використовують у польських дошкільних закладах на етапі однорічної передшкільної підготовки.

3. Нові факти, одержані здобувачем.

Дисертаційна робота є комплексним педагогічним дослідженням, у якому представлено *компаративне дослідження* педагогічного процесу підготовки дитини до школи в Республіці Польща: *простежено розвиток наукових досліджень* у галузі підготовки дитини до школи в Польщі в хронологічному й предметному вимірах; *систематизовано основні дефініції проблеми та розкрито підходи* польських авторів до їх інтерпретації (дошкільна й шкільна зрілість, готовність до школи, інституційна готовність); *обґрунтовано соціальний аспект* підготовки дитини до школи в дискурсі освітніх реформ Польщі (простежено детермінованість актуальності проблеми тенденціями раннього навчання дітей, обов'язковості передшкільної освіти, дискусіями навколо віку початку шкільної освіти); *досліджено дидактичні аспекти* підготовки дитини до школи в Польщі (висвітлено теоретичні засади, зміст та методику підготовки дитини до початку навчання читанню і письму, формування математичних компетентностей, підтримки соціально-емоційного розвитку); *обґрунтовано інноваційність педагогічної діагностики* на етапі підготовки дитини до школи в Польщі (аргументовано педагогічний діагноз як обов'язок і складову професійної діяльності вчителя дошкільного закладу, систематизовано й

охарактеризовано діагностичні методики). *Подальшого розвитку набули положення щодо доцільності вивчення конструктивного зарубіжного досвіду дошкільної освіти для модернізації вітчизняної галузі. До наукового обігу введено маловідомі в Україні дослідження, які розширюють межі наукового пізнання про польську теорію і практику підготовки до школи (А. Бжезінська, Б. Вілгоцька-Оконь, Е. Грущик-Кольчинська, С. Гуз, М. Дмоховська, Д. Клус-Станська, І. Кайзер, А. Клім-Клімашевська, У. Ошва, Б. Сурма, С. Шуман).*

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Аналіз змісту дисертації та публікацій Микитейчук Х.І. є підставою для висновку про наукову обґрунтованість й достовірність викладених автором результатів.

Грунтовне вивчення джерельної бази (333 позиції, з них 260 – польською мовою) уможливили виокремлення обґрунтованих суперечностей, на розв'язання яких було спрямовано 4 завдання дослідження. Аналіз зазначених джерел і використання низки теоретичних методів дали змогу дисертантці об'єктивно висвітлити сукупність аспектів досліджуваної проблеми, зокрема: охарактеризувати підготовку дитини до школи як науково-педагогічну проблему й здійснити сутнісний аналіз її основних дефініцій на основі польської літератури; простежити питання підготовки дитини до школи в освітній політиці Республіки Польща; висвітлити зміст та методичні основи педагогічної роботи з підготовки дитини до школи в дошкільних закладах Республіки Польща; актуалізувати ідеї польського досвіду підготовки дітей до школи в умовах модернізації передшкільної освіти України.

У вступі дослідження чітко обґрунтовано актуальність обраної проблеми. Змістовний аналіз проблеми дозволив здобувачці коректно визначити науковий апарат дослідження.

Вірогідність отриманих результатів забезпечено ґрунтовним аналізом значного обсягу джерельної бази; доцільно вибраними й використаними методами дослідження, підтверджено достатньою представницькою апробацією на наукових конференціях. Висновки дослідження, проведеного Микитейчук Х.І., узгоджуються із завданнями, які послідовно розв'язано у структурних компонентах дисертації.

5. Значення для науки і практики одержаних автором результаті.
Наукові здобутки Микитейчук Х.І. складають теоретичну і методологічну базу для подальших досліджень проблем історії педагогіки, загальної педагогіки, дошкільної педагогіки тощо.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (довідка №17/17-1026 від 26.05.2020), Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (довідка №184 від 25.05.2020), Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка №52 від 01.06.2020), Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (довідка №1106 від 05.06.2020), Львівського національного університету імені Івана Франка (довідка №1529-Н від 19.06.2020).

6. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації

Результати дисертаційного дослідження характеризуються теоретичною та практичною значущістю, зокрема, науково-теоретичні положення дисертації слугують інноваційним доповненням до змісту навчальних курсів, передбачених освітньою програмою підготовки фахівців за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» («Теорія та історія дошкільної педагогіки», «Педагогіка дошкільна», «Дошкільна лінгводидактика», «Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень», «Технології галузі дошкільної освіти», «Освітня політика», «Теорія і методика співпраці з родинами», «Наступність закладу дошкільної освіти і початкової школи»).

Розроблені за результатами дослідження навчально-методичні матеріали для проведення лекційних і семінарських занять, скомпонований бібліографічний покажчик і методичний посібник із зразками предметних методик підготовки дитини до школи використовуються для організації самостійної та індивідуальної науково-дослідної роботи студентів, написання курсових і магістерських проектів, а також під час виробничої педагогічної практики в закладах дошкільної освіти та науково-педагогічної магістерської практики.

Результати дослідження можуть бути широко використані в масовій практиці підготовки до школи дітей старшого дошкільного віку (в дошкільних установах, навчально-виховних комплексах «дошкільний заклад-початкова школа», Центрах розвитку дітей тощо); у системі післядипломної освіти та підвищення кваліфікації вихователів закладів дошкільної освіти та вчителів початкових класів.

7. Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, значною мірою забезпечуються логічною структурою роботи. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Послідовність викладу тексту дисертаційної роботи відповідає

вирішенню поставлених завдань дослідження. Логічну структурованість роботи забезпечують висновки, узагальнення, а також 5 додатків.

У першому розділі *«Теоретичні засади проблеми підготовки дітей до школи в Республіці Польща»* авторкою розглянуто підготовку дитини до школи як науково-педагогічну проблему, виконано ґрунтовний аналіз поняттєво-категорійного апарату дослідження («підготовка до школи», «шкільна зрілість» і «шкільна готовність», «інституційна готовність» тощо); висвітлено розвиток питання вікового порогу початку навчання в освітній політиці Республіки Польща. Зроблено висновки щодо сформованості польської наукової школи з означеної проблеми (А. Бжезінська, Д. Валошек, Б. Вілгоцька-Оконь, Л. Волошинова, Е. Грущик-Кольчинська, С. Гуз, К. Жухельковска, Я. Парафінюк-Соїнська, Б. Сава, У. Ошва, С. Шуман).

У другому розділі *«Зміст та методичні основи педагогічної роботи з підготовки дитини до школи в дошкільних закладах Республіки Польща»* розкрито дидактичні засади підготовки дитини до початку читання і письма, математичної освіти; підтримки соціального розвитку, а також розкрито сутність педагогічної діагностики на етапі підготовки дитини до школи; визначені й охарактеризовані можливі шляхи використання ідей польського досвіду в умовах модернізації передшкільної освіти України.

Дисертанткою на основі аналізу фахової літератури та безпосереднього ознайомлення з роботою дошкільних закладів у Польщі конкретизовано спектр дидактичного інструментарію, який найбільш часто використовується практиками в підготовці до початку читання і письма: альтернативний метод І. Майхжак; метод «доброго старту» М. Богдановіч; одночасний та послідовний метод Я. Цешинської; фонетично-буквенний кольоровий метод Б. Роцлавського; натуральний метод вивчення мови; метод «читати, граючись» Г. Домана; методика М. Монтессорі; Альянс методів Е. Арчішевської; адаптовані до польської мови методи англомовного навчання читати; техніка С. Френе.

Водночас авторкою з'ясовано, що у форматі відмінностей від української теорії і практики в змісті педагогічної роботи у Польщі на етапі підготовки дитини до школи до обов'язків вихователя дошкільного закладу входить виконання діагностичних функцій. Опрацьовано й описано спеціальні діагностичні методики, які використовують педагоги для систематичного спостереження та інтерпретації дитячих досягнень (діагностичні тести Б. Вілгоцької-Оконь; Методологія тестування шкільної зрілості А. Жемінської; Шкала готовності до школи А. Фридричовіш, Е. Кожневської, А. Матушевського, Е. Жвежинської; Комплексна діагностична методика Г. Совінської; Лист спостережень «Критерії

готовності до п'яти років»; «Діагностика шкільної підготовленості дитини в останній групі дитячих садків» Я. Анджеєвської і Я. Веруцької; Алгоритм комплексного педагогічного діагнозу Е. Грущик-Кольчинської і Е. Зелінської). Відзначено практичну значущість результатів діагностики для розробки вихователем стратегії педагогічного впливу і взаємодії з дитиною з урахуванням її індивідуальних відмінностей та особистих потреб у навчанні; оптимальному виборі форм, методів і дидактичних засобів. Підкреслена роль вихователів-учителів у реалізації змісту передшкільної освіти; їх право обирати методи навчання, впливати на програму, яку впроваджують на практиці, що дає можливість вносити зміни відповідно до нових освітніх потреб.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення здобутих Микитейчук Христиною Іванівною результатів, наголосимо на деяких дискусійних положеннях, а також висловимо окремі побажання:

1. Перший параграф дисертаційної роботи – це ґрунтовний аналіз наукових дискусій щодо проблеми підготовки дітей до шкільного навчання у дослідженнях представників польської наукової школи з означеної проблеми. Водночас, зважаючи на здійснений аналіз, вважаємо доцільним детальніше представити також українських науковців, які активно досліджують питання готовності дитини до школи.
2. На наш погляд, узагальнюючи міркування польських дослідників, видається доречним в контексті реалізації принципу наступності у процесі підготовки дітей до школи, приділити увагу ігровій діяльності, як повідному виду діяльності дошкільника.
3. Вважаємо, що доцільно було б детальніше конкретизувати можливості використання ідей польського досвіду з фізичного виховання дошкільників, як невід'ємної складової педагогічного процесу з підготовки дитини до школи.
4. На наш погляд, безперечно цінним у п. 2.1., 2.3 та 2.4 є аналіз значної кількості програм для дошкільників, які ефективно можна використовувати для підготовки дитини до початку читання і письма, математики тощо. Видається доречним представити як позитивні їх сторони, так і недоліки задля кращого розуміння можливостей їх використання відповідно до освітніх потреб дитини.
5. Одним із важливих досягнень дисертаційного дослідження Микитейчук Х.І є осмислення і впровадження ідей позитивного досвіду в практику підготовки дітей до школи в Україні. Вважаємо,

що слід було деталізувати питання побудови дошкільного освітнього простору в умовах сучасного дошкільного закладу в Республіці Польща.

Висловлені зауваження не знижують загального позитивного враження від дисертаційного дослідження.

Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях.

Основні результати дослідження оприлюднено у в 11-ти публікаціях, з яких: 2 статті у виданнях, що включені до наукометричних баз даних (з них 1 водночас належить до переліку наукових фахових видань України), 3 статті у виданнях, що належать до переліку наукових фахових видань України, 1 – в іншому виданні України, 5 – апробаційного характеру.

Висновок.

Аналіз дисертації, анотацій та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дослідження Микитейчук Христини Іванівни «Підготовка дитини до школи в системі дошкільної освіти Республіки Польща» за змістом, висновками, одержаними результатами відповідає профілю спеціалізованої вченої ради ДФ 35.052.24 у Національному університеті «Львівська політехніка», а також є завершеним, самостійним дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне і практичне значення для педагогічної науки й практики. Дисертація заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 зі змінами, наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), а її авторка Микитейчук Х.І. заслуговує на присудження ступеня кандидата педагогічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 13.00.01 – «Загальна педагогіка та історія педагогіки» (011 – Освітні, педагогічні науки).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри загальної педагогіки та
педагогіки вищої школи Львівського
національного університету імені Івана Франка

Підпис Квас О.В. підтверджую

Вчений секретар

Квас О.В.

доц. Грабовецька О.С.